

גלובליזם מול בדלנות: משבר זהות ישראלי בצל המערכה האיראנית

יולי 2025

עומר בירן
מתמחה, המכון לחירות ואחריות

בקיץ 1982 פלשה ישראל ללבנון. מה שהתחיל כ"מבצע מוגבל" להדיפת הקטיושות מהצפון הפך עד מהרה למערכה מלאה: כיבוש ביירות, ניסיון להכתיר שלטון נוצרי, וניסיון – יש שיאמרו שאפתני מידי – לעצב מחדש את האזור. זו הייתה הפעם הראשונה שהצבא פעל מעבר לקונצנזוס הישראלי, והפעם הראשונה שהעולם כולו עקב אחריו בזמן אמת. תמונות של פליטים, פצועים וילדים הרוגים מסבירה ושתילה זעזעו את המערב. ממשל רייגן גינה, הפגנות פרצו ברחבי אירופה, ואפילו יהדות התפוצות החלה להסתייג.

במרכז עמד מנחם בגין – שיצא למלחמה מתוך אמונה בצדקת דרך מוחלטת, אך הלך ושקע בדיכאון ככל שהמערכה הסתבכה. תגובתו לביקורת הגיעה במשפט שנכנס להיסטוריה: "גויים הורגים גויים, ואתם מאשימים את היהודים." משפט אחד, שסימן סדק בתפיסת המלחמה הישראלית: האם עלינו להקשיב לביקורת מבחוץ, או דווקא להתבצר עוד יותר בצדקתנו?

כמעט חצי מאה מאוחר יותר, ישראל שוב פותחת בעימות צבאי – הפעם מול איראן. ושוב, העולם מביט. ושוב, השיח הפנימי בישראל מתכנס לצירים מוכרים, ולעיתים הרסניים.

במסגרת ההתמחות שלי במכון לחירות ואחריות, ניתחתי סקר דעת קהל שבוצע על ידי חברת iPanel במהלך המערכה ביוני 2025. הסקר ביקש לבדוק מה לדעת הישראלים צריך להשפיע על ניהול מלחמה – ובמיוחד עימות מול אויב כמו איראן – כשברקע לחצים אמריקאיים, סכנות תדמיתיות, והשלכות כלכליות עולמיות.

התמונה שעלתה הייתה ברורה: הציבור חצוי.

למשל, 58% מכלל הציבור חושבים שיש להתחשב בדרישות אמריקאיות במידה רבה או רבה מאוד. בקרב מצביעי האופוזיציה הנתון קופץ ל-71%. בקרב מצביעי הקואליציה – רק 53%.

כאשר מדובר בעמדות של מדינות אירופה, הפער קיצוני אף יותר: רק 23% מהציבור חושבים שצריך להתחשב בהן ברצינות. מתוכם – 31% מהאופוזיציה לעומת 10% בלבד מהקואליציה.

הדפוס חוזר גם בשאלות נוספות. 47% מכלל הציבור חושבים שיש להעניק משקל רב למשפט הבינלאומי, לעומת 64% מהאופוזיציה ו-33% בלבד מהקואליציה.

48% חושבים שיש להתחשב בדימוי של ישראל בעולם – 58% מהאופוזיציה ו-39% מהקואליציה.

54% תומכים בהתחשבות בקשרי סחר והשקעות – 68% מהאופוזיציה לעומת 44.5% מהקואליציה.

ובנוגע להתחשבות בסיכוי למשבר כלכלי עולמי – 53% מהציבור בעד, 62% מהאופוזיציה, ו-43% מהקואליציה.

קל להניח שמדובר בחלוקה הישנה של ימין מול שמאל, ניצים מול יונים. אבל לשיטתי מדובר בקו שבר עמוק יותר: גלובליסטים מול בדלנים. מצד אחד – אלו שרואים בישראל חלק ממערך בינלאומי של דיפלומטיה, מסחר, לגיטימציה ומשילות משותפת. מצד שני – מי שרואים בישראל מבצר מבודד, נתון לאיומים, שעליו לשרוד לבדו, ומובלים על ידי המוטו “עם לבדד ישכון ובגויים לא יתחשב”.

עבור המחנה הגלובליסטי, ארצות הברית היא ספינת האם ומצפן מוסרי. עבור הבדלנים, היא אפוסטרופוס גחמני, שתמיכתו תלויה בזהות הצאר המכהן. המשפט הבינלאומי, מבחינת הגלובליסטים, הוא מסגרת הכרחית שתשמור על ישראל כמדינה יהודית ודמוקרטית. עבור הבדלנים – זו כפייה אנטישמית במסווה. הגלובליסטים רוצים שישראל תהיה חלק מהעולם. הבדלנים רוצים שהעולם, שמקנא בעם הנבחר, יניח לה.

שני הצירים הללו – גלובליזם מול בדלנות, פרגמטיות מול שבטיות – אינם חופפים תמיד לעמדה ביטחונית. יש גלובליסטים ניציים, שרוצים לפעול בכוח רק אם יש גיבוי. ויש בדלנים יוניים, שרוצים לעצור את המלחמה לא בגלל אמונה בשלום – אלא מתוך הבנה שמלחמה גוררת תלות באחרים.

ומה בנוגע להשלכות? בזירה המדינית, הגישה הבדלנית מרחיקה את ישראל מבעלות בריתה – דווקא כשהיא זקוקה להן יותר מתמיד. תיאום מול ארה”ב, לגיטימציה לתקיפה באיראן, קואליציה בינלאומית – כל אלה דורשים דיפלומטיה, השקעה, וקשרי אמון. בזירה הכלכלית, אותה גישה מובילה לפגיעה באמון המשקיעים, בעניין הבינלאומי, ובנכונות של חברות לפעול בישראל. ובזירה הצבאית – ההשלכות אפילו יותר מסוכנות: ככל שהעולם מוצג כאויב, כך קל יותר להצדיק עקיפה של כללי משחק. וכשישראל שוברת את הכללים – גם משלוחי החימוש עלולים להיעצר. הסיכון כאן הוא לא רק מוסרי. הוא אסטרטגי. שכן בסוף היום – ישראל מדינה התלויה בבעלות בריתה ברמה קיומית.

הוויכוח שמתנהל כיום בישראל הוא לא רק איך נלחמים – אלא איזו מדינה נלחמת. האם זו דמוקרטיה מערבית קטנה שמבקשת להישאר חלק מקהילה של מדינות אחראיות? או מדינה יהירה שמאמינה שהניצחון נמצא לה בכיס הקטן, ומוכנה להמר על השרידות שלה? האם הכוח שלה נמדד רק בטנקים ובמל”טים – או גם בלגיטימציה, בשותפויות, ובאמון (שמאפשרים את אותם טנקים ומל”טים)? האם היא פועלת מתוך אחריות – או מתוך ניכור, טינה ופחד?

הקווים שנחשפו בסקר הזה אינם מקרה. הם תמרור. הם סימפטום של משבר זהות לאומי – ושל עם שטרם החליט איזו גרסה של עצמו תצא מהמלחמה הזו.

*פורסם בבלוג של עומר בירן ב-Times of Israel <https://blogs.timesofisrael.com/each-in-our-own-victory-an-israeli-identity-crisis>

המכון
לחירות ואחריות

בית ספר לאודר
לממשל, דיפלומטיה
ואסטרטגיה

אוניברסיטת
רייכמן